

Хто здольны
натхніць маладых
мастакоў?

7

Які лёс чакае
Крэўскі замак?

14

Калі іголка малюе,
а ногі танцуюць:
усе на пікнік!

10

Што атрымаецца,
калі з'яднаць
батлейку і тэатр
ценяў?

4

Прысвячаю перамогу сваёй краіне

Інтэрв'ю з уладальніцай Гран-пры XXXI Міжнароднага конкурсу
выканаўцаў эстраднай песні "Віцебск" на Міжнародным фестывалі
мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску" Ганнай ТРУБЯЦКОЙ

чытайце на ст. 6

Падзеі, факты, каментарыі

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка 21 ліпеня даў інтэр'ю інфармацыйнаму агенству "Франс Прэс" (AFP, Agence France-Presse)...

У час размовы кіраўнік дзяржавы адказаў на пытанні аб тым, калі завершыцца канфлікт ва Украіне, у якім выпадку яго можна было пазбегнуць і якая роля Беларусі ў расійскай спецаперацыі...

Аляксандра Лукашэнку спыталі, колькі ён яшчэ будзе заставацца ва ўладзе, як разгэне на спробы ўмяшання ў дзейнасць судова, як ставіцца да таго, што яго называюць дыктатарам, і ў чым розніца паміж дыктатарам і той палітыкай, якая праводзіцца ў Беларусі.

Падрабязнасці на афіцыйным сайце Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка разглядае магчымасць працягу бізэсвавага ўезду ў Беларусь для грамадзян шэрагу суседніх краін. Гэта пытанне ў ліку іншых было вынесена на абмеркаванне ў ходзе рабочай сесіі...

Уладзімір Каранік у сваю чаргу паляцкаў, што грамадзяне іншых краін, якія прыязджаюць да нас, яшчэ раз пераконваюцца ў тым, што Беларусь — спакойная, чыстая, прыгожая і вельмі камфортная для жыцця краіна.

Маладзёжныя арганізацыі падзяліліся досведам сваёй дзейнасці і напрамкамі на Форум маладзёжных арганізацый дзяржаў — удзельнікі СНД "Вектар на будучыню", які праходзіў у рамках Дня моладзі на "Славянскім базары ў Віцебску"...

Генеральны дырэктар кінастудыі "Беларусьфільм" Уладзімір Карачуцкі паведаваў на прэс-канферэнцыі, прысвечанай фільму "Казбек", што фільм вытворчасці айчынай кінастудыі прадставіць у верасні на XIV Ташкенцкім міжнародным кінафестывалі...

Уладзімір Карачуцкі дапоўніў, што супрацоўніцтва беларускіх кінематографістаў з узбекскімі рознабаковае. "Сёння Беларусь адзначае 140-годдзе з дня нараджэння Якуба Коласа. І мы планавалі на нашым калектыве з Узбекістана стварыць сумесны дакументальны фільм "Якуб Колас: кніга ташкенцака быццё"...

Аднасна іяперашняга буйнага праекта абелавоку кінастудыі — фільма "Казбек", — Уладзімір Міхалавіч зазначыў, што адна з задач стварэння фільма — захаваць памяць і гісторыю. У першую чаргу гэты фільм, які выйдзе ў пракат у маі 2023 года, будзе маладога пакалення. Кінакарына "Казбек" — гэта даніна памяці, падзяка за жыццё людзям, якія змагаліся на франтах падчас Вялікай Айчыннай вайны.

На кінастудыі "Беларусьфільм" адбылося пасяджэнне экспертнай рады па развіцці кінематаграфіі

У ім удзельнічалі Прэм'ер-міністр Раман Галоўчанка, намеснік Прэм'ер-міністра Ігар Петрышэвіч і міністр культуры Анатоль Маркевіч. Падчас правядзення нарады прайшла планавая абарона праекта нацыянальнага фільма пад працоўнай назвай "Мы адзіныя". Праца над кінастужкай пачалася ў снежні 2021 года, а сканчэнне вытворчасці праекта можна чакаць у маі 2023 года.

Свой даклад пракаментавалі генеральны дырэктар кінастудыі "Беларусьфільм" Уладзімір Карачуцкі: "Сёння гаворка ішла пра дзейнасць кінастудыі за апошнія два гады. Пасля таго як дзяржава падтрымала "Беларусьфільм", дапамагла выйсці на новы віток развіцця. Мы праарбілі вялікую працу, выдалі, ёсць куды ікмуцца, але мы ўжо выходзім на становачую дынаміку. У бліжэйшы паўтара года кінастудыя будзе шчыльна зараджана буйнымі праектамі. Не толькі ігравымі, але і дакументальнымі, анімацыйнымі. Мы якраз падзіліся з камісіяй сваімі плана-мі, напрамкамі, міжнароднымі праектамі. Расказалі, як пра-сую-

ваем айчыннае кіно на сусветны рынак". У верыдз 2021 па 2022 гады кінастудыя выпусціла пяць мастацкіх стужак. Некаторыя карціны гледачы яшчэ убачаць, нейкія фільмы чакае фестывальная гісторыя. Цяпер каманда "Беларусьфільма" працуе над чатырма буйнага праектамі, — каментуе Прэм'ер-міністр Раман Галоўчанка. У працэсе здымак кінастужкі "Мы адзіныя", прысвечанай тэме ўз'яднання Беларусі, у якасці ланкай будучы выкарыстоўвацца гістарычныя месцы Беларусі. У хуткім часе будучы выдалі імяны актывістаў-прэзідэнтаў на галоўныя ролі ў фільме.

нае заданне — выдасць сур'ёзны фільм, які б дазволіў заявіць пра адраджэнне «Беларусьфільма» як ставай кінастудыі міжнароднага ўзроўню. Сёння на пасяджэнні экспертнай рады па кінематаграфіі абмяркоўвалі завяршальны этап рэжысёрска-падыхтоўчага перыяду стварэння нацыянальнага праекта", — каментуе Прэм'ер-міністр Раман Галоўчанка. "Мы адзіныя", прысвечанай тэме ўз'яднання Беларусі, у якасці ланкай будучы выкарыстоўвацца гістарычныя месцы Беларусі. У хуткім часе будучы выдалі імяны актывістаў-прэзідэнтаў на галоўныя ролі ў фільме.

Фестывалі збіраюць сяброў

Чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусі Анатоль Маркевіча з начальнікамі ўпраўлення і аддзелаў міністэрства адбылася 19 ліпеня. Дзякуючы сродкам візаз'ядзві ўзед у нарэдзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Міністр выказаў падзяку ўсім, хто прымаў узед у арганізацыі сёлетняга фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску", які адбыўся 13-17 ліпеня і, як адзначаў кіраўнік ведамства, прайшоў на найвышэйшым якасным узроўні, прыцягнуўшы ўвагу мно-

ства гледачоў, паказваючы выдатны ўзор культурнай дыпламатыі, аб'ядноўвальнай ролі мастацтва і дыялогу між творцамі розных краін.

На 20 жніўня ў аграгарадку Ляскавічы Петрыкаўскага раёна запланаванае правядзенне міжнароднага фестывалю этнакультурных традыцый "Кліч Палесся", які сёлета адбудзецца ўжо ў сёмы раз. Узед у мерапрыемстве прышоўка як прафесійнай калектыва, так і калектыва народнай творчасці, якія прадэманструюць усю разнастайнасць творчага даробку па-лескага руху на Гомельшчыне,

будучы прадстаўленыя калектывы з Расійскай Федэрацыі з Масквы, Ніжняя Ноўгарад, Смаленска і Пензы.

У рамках фестывалю традыцыйна адбудзецца ўшанаванне атрымальніка звання "Ганаровы палішоўка", таксама будзе праведзены міжрэгіянальны конкурс прыгажосці "Палеская прыгажуня — 2022". Да Года гістарычнай памяці прымеркавана тэматычная пляшоўка "Партызанскі край", якая распавядзе аб развіцці партызанскага руху на Гомельшчыне,

Газета — рэгіёны — чытач

Праваздавацца прыёмная кампанія ў творчых сярэдніх спецыяльных установах адукацыі, а з наступнага тыдня пачнецца прыём у ВНУ. Кожны адораны абітурэнт зможа выбраць, куды наступіць на сваім сусце, здымаючыся, колькасці атрыманых балаў, адлегласці ад роднага дому. Як ідзе ўстанова кампанія ў гімназіі-каледжы мастацтваў горада Маладзечна?

Іна Рушук, дырэктар Маладзечнскага гімназіі-каледжа мастацтваў: — Прыёмная кампанія на творчых спецыяльнасці ў нас у самым разгары. Сёлета мы плануем прыняць на бюджэт 25 чалавек: на хараграфічную, актёрскую і мастацкую спецыяльнасці. Рыхтум зараз на творчых спецыяльнасцях моладзь з усёй Беларусі, усяго 64 чалавекі.

Тэрмін вучобы — 2 гады і 10 месяцаў. Многія нашы выпускнікі прынятаюць адукацыю ў творчых ВНУ, у тым ліку заўвона. Але ў нашай гімназіі вучацца і звычайныя школьнікі з і на 11 класа, жыхары Маладзечна, усяго каля 1000 чалавек.

Фестывальна-постфінальныя нататкі

XXXI "Славянскі базар у Віцебску" невypadкова пазіываваўся як "30 + 1": пачатак чацвёртага дзесцігоддзя фестывалю — гэта не толькі падвядзенне пазўных вынікаў, але і акрэсленае далейшага шляху — з новага пункту адліку "пасля 30-ці".

Ад уласна конкурснай праграмы эстрадных выканаўцаў "Славянскі базар" прыйшоў да вельмі маштабнага міжнароднага фестывалю, які ахоплівае усё віды мастацтваў, іх розныя стылі, жанры, кірункі. Але што лічыць галоўным паказальнікам яго паспяхоўнасці? Арганізатары з гонарам адзначылі: сёлета сабралася амаль шосць тысяч удзельнікаў, адных толькі журналістаў было больш як паўтысячы, што пераўзыходзіла нават дакоўдныя лічбы. Усё так, бо ўнушаліваю колькасць удзельнікаў забеспечылі найперш вялікія калектывы. І гэта не толькі краўдальцы і свецкія хары з Масквы, Мінска, Польша, Оршы і самота Віцебска, якія ў трыні раз прыводзілі "Славянскі даробак", але і шматлікі танцавальныя ансамблі, уключаючы тыя, што карагодзілі ў гала-канцэртзе "Славянскі дзяржавы запрашае..."

З кожным годам палішылася гэхнічная аснашчонасць фестывальных пляшоўкаў. У летнім амфітэатры іяпер таксама светлавое і гукавое абстаўянне, што там можна ставіць мюзікл больш як браўескія ка драмзду. Але ўсё праба выкарыстоўваць у меру і з густам. Бо калі ў філармоніі вырашаюць дапоўніць жывое гучанне сцяплым-бэзкай, скарываючы мільягачэнне каваровых пражэктараў у залу, гэта наўрад ці ўзмацае ўражэнні — хіба вымушае заплюшчыць "ал шчасця" вочы.

Цяперашнія рэаліі пры-вядлі да яшчэ больш актыўнага далучэння да фестывальнага цэнтра Азіі, Лацінскай Амерыкі. Жоў ні ў кога не ўзнікаюць пытанні, чаму наш фест не выключна "эўрапейскай" заўважна ў большай, чым раней, колькасці "жывых статуі" на вуліцах, у эстэтычным афармленні гарадскіх ланцаў іяпер даўна гукава-лаўна ў гарадскія забудываўля-мюзычнай праграмы, частка якіх мела патрэбу ў большым "акulturванні".

Любы фестываль — гэта заўжды дадатковае магчымасць папулярызаваць нацыянальных здыбкіцаў. Таму можна толькі вітаць узмацненне ўласнага сёлетняга занаванне на дзіцячым конкурсе прыза імя Ігара Луцанка і ўрачэнне яго Дзіяне Вахіба з Егіпта — дарчыня, называючы краўдальцаў, мюзычна тонкай у сваіх спевах. Маці дзвучынікі запіўніла старшыню Беларускага саюза кампазітараў Алену Атрашквей, што ў рэпертуары юнай выканаўцы іяпер абавязкова з'явіцца песні гэтага назова класіка. Можна, ёсць сэнс пашырыць падобныя імняны прызы?

Апраў абавя Гран-пры прадставіць Беларусі на дзіцячым і дарослым конкурсах — заступа вакальнай эстраднай школы, што

імяліва развіваецца ў нашай краіне, і Прадзюсарскага цэнтра "СПІАМАШ", які непасрэдна займаецца планаванай і рэжысёрскай падыхтоўкай нашых удзельнікаў. Бо даўно заўважана, што для конкурсных перамог аднаго таленту і дарчыня, называючы краўдальцаў, мюзычна тонкай у сваіх спевах. Маці дзвучынікі запіўніла старшыню Беларускага саюза кампазітараў Алену Атрашквей, што ў рэпертуары юнай выканаўцы іяпер абавязкова з'явіцца песні гэтага назова класіка. Можна, ёсць сэнс пашырыць падобныя імняны прызы?

Апраў абавя Гран-пры прадставіць Беларусі на дзіцячым і дарослым конкурсах — заступа вакальнай эстраднай школы, што

змянілася асабітва хутка, перанесці ў тэлеграм. Але гэта не ўсім было зручна. Змены былі і ў афішы, і ў складзе удзельнікаў, таму фестывальныя буклеты з'явіліся са спазненнем, дый многія ішыя інфармацыя ўзнікала ў апошні момант. Няма чаго адзіўляцца, што адна з першых прэс-канферэнцыяў, якія транслююцца ў прамым эфіры Віцебскага тэлебачання, ператварылася прачытна ў асабістае інтэр'ю тэле-вядучага з зоркай, бліскава зымправізаваўся Дзімітрый Карасёв.

Добрай ідэяй стаў курс на асветніцтва, узяты фестывалем. Гэта вывелася не толькі ў прадзвіненні май-стар-класаў для малых актывістаў. Многія асветніцкі стрыжыны утрымліва-

да нават увершора да фестывалю — "Гэты чаруныя шырэк", што распачаў праграму ў амфітэатры. Бо гэта было не проста шырэкавыя нумары з той ці ішай ступенню тэатралізацыі, а іячэ і паслядоўны апо-вед пра развіццё шырэкава мастацтва ў Беларусі і Віцебску, пачынаючы з XIX стагоддзя.

Такі падарок ад так званага летняга фестывалю, скарываючы найперш на зячотны адпачынак, да больш шырокага разумення магчымасцяў фестывалю, што заключалася не толькі ў развіцці сяброўскіх кантактаў, — залог далейшага пелёгнага развіцця "Славянскага базару ў Віцебску".

Надзея БУЦІЦВІЧ Фота аўтара

Маці. Муза. Герайня

погляд, гэта работа мусіць быць пераведзена ў бронзу і ўсталявана ў якім людзям месцы як помнік тым, чаё ахвяраванне дзеля перамогі не мае і не можа мець грашовага эквіваленту.

Станоўчы бок архетыпу Вялікай Маці выяўляецца таксама ў мудрасці, носьбіткамі якой выступаюць жанчыны сталага веку. Пачкаваны ў атачэнні папачкаў, якія выконваюць шчы адну сакральную ролю — злучаючы пакаленні, спрыяючы пераеманасці досведу. У значна меншай — ступені рэпрэзэнтаваны архетип герайня, гатовай у складаных сітуацыях ахвяраваць даработам ці нават жыццём дзеля перамогі над злым.

Работы Барыса Казікова, Васіля Шаўчэнка, Юрэна Буслыя яна выступіла зольнай аступніцай, зольнай суперажываць і абараняць. Ярка праявілася непры-мірым супярэчнасць ма-цяршчыства і вайны — крыніцы жыцця і сілы, што бягласціна нічыць усё жывое. Невымера пра-гратычным пафарсам напоўнае на скульптура Аляксандра Фінскага "Без весткі пра-палішаў прысвечана". У дрэве паўстае журботная маці з паргратым энкілага на фронце сына. На мой

аднадансць — і толькі стварэння функцыі — нара-джэнне, ахова хатняга ачага і зберажэнне жыцця.

Архетип Вялікай Маці найперш рэпрэзэнтаваны ў вобразам маці з дзіцем. У работх Барыса Казікова, Васіля Шаўчэнка, Юрэна Буслыя яна выступіла зольнай аступніцай, зольнай суперажываць і абараняць. Ярка праявілася непры-мірым супярэчнасць ма-цяршчыства і вайны — крыніцы жыцця і сілы, што бягласціна нічыць усё жывое. Невымера пра-гратычным пафарсам напоўнае на скульптура Аляксандра Фінскага "Без весткі пра-палішаў прысвечана". У дрэве паўстае журботная маці з паргратым энкілага на фронце сына. На мой

аднадансць — і толькі стварэння функцыі — нара-джэнне, ахова хатняга ачага і зберажэнне жыцця.

Архетип Вялікай Маці найперш рэпрэзэнтаваны ў вобразам маці з дзіцем. У работх Барыса Казікова, Васіля Шаўчэнка, Юрэна Буслыя яна выступіла зольнай аступніцай, зольнай суперажываць і абараняць. Ярка праявілася непры-мірым супярэчнасць ма-цяршчыства і вайны — крыніцы жыцця і сілы, што бягласціна нічыць усё жывое. Невымера пра-гратычным пафарсам напоўнае на скульптура Аляксандра Фінскага "Без весткі пра-палішаў прысвечана". У дрэве паўстае журботная маці з паргратым энкілага на фронце сына. На мой

турнымі партрэтамі, яны адсылаюць да жаночай ролі маці-карміцелькі. Плесцяны карбы для захавання зярня, размешчаныя па суседстве з бронзавай поштовай іяваранай з боханам хлеба ў руках, наводзяць на паралелі паміж вобразамі маці і зямлі, трывалую сувязь жаночыя пачатку са спардзжалымі функцыямі сэрца, паказаны ў ансамблі з палатном "Жніво" Міхала Сеўрука. Традыцыйна жалі жанчыны і дзвучаць, яны удзельнічалі ў жніўных абрадах. Што знаежны, што ўпалітарныя энкілагі адводзіліся жанчыне іноў жа праз яе нібыта сакральную сувязь з зямлёй. Метафарай стварэння свету ў беларускай народнай фіне не тхатыва — традыцыйна жаночыя зянткі. Наўпаўна, не без аглянкі на гэта ў экспанзіўна ўвільнаўляючы тханыя вырабы і партреты народных майстэрш. Ашчудна зытаняваны кура-тарам, асобныя творы на ўзвышкі новае гучанне — і ў выніку поўнаці акцывіра-цыя большага прастора для інтэрпрэтацыі.

Данііл ШЫРКА Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

У Нацыянальным мастацкім музеі адкрыўся выставачны праект "Жаночы Род, які даследуе традыцыйны ўзрунені аб выразнасці жаночага свету і вобразнасці."

Імя Дзімітрыя Салодкага ў анонсах выстаўі Нацыянальнага мастацкага музея можна лічыць спе-аскаблым знакам якасці, паказкай для публікі: вярта і іці і глядзець. Яго праекты адбываюцца гадю "Чырвоны — код нашы" і "Чаму Ты Мне пакажы" сталіся сапраўдымі хітамі. І іяпер, дзешча, многія ачана-ты мастацтва ідуць у музей "Іна Куратара", які хоцьшы ў тэатр на любых артыстаў. Як пацвярджае — праз паўтарадзіны пасля абвэсткі

На чарговым пасяджэнні Беларускай рэспубліканскай навукова-метадычнай рады па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры, што адбылося 13 ліпеня, была адзінаголасна падтрыманая прапанова аб нааднуванні гісторыка-культурнай каштоўнасці элементу нематэрыяльнай культурнай спадчыны "Старадаўні тып народнага ялячнага тэатра "Віцебскі жлоб".

Жлобам (жолабам, жлобкам) у народзе называюць яслі для кармлення жывёл, у якіх, паводле евангельскага сюжэта, ляжаў Хрыстос пасля нараджэння і падчас пакленняння вешчуноў. Гэтая ж назва замацавалася ў народзе і за батлейкай, народным ялячным тэатрам, які з'явіўся на Беларусі яшчэ ў XVI стагоддзі. Паказ батлейкі адбываецца як правільна, падчас Калядаў і звязаны з гісторыяй нараджэння Хрыста — з гэтай прычыны перыяд выступу батлейшчыкаў вельмі кароткі, ён доўжыцца ўсяго два тыдні, ад Раства да свята Хрыста-Гасподняга. Сама традыцыйна паказу біблейскіх сюжэтаў пры дапамозе яляек вядомая па ўсёй Еўропе, але ў кожнай краіне яна мае свае нацыянальныя і рэгіянальныя асаблівасці.

**ЗЯМЛЯ І НЕБА
Ў АДНОЙ СКРЫНІ**

Віцебскі жлоб сваёй пабудовай значна адрозніваецца ад звычайнага тыпу беларускай батлейкі і перадусім адметны тым, што спалучае ў сабе статычную ялячную панараму з рухомым тэатрам ценяў. Такі тып батлейкі быў пашыраны ў XVIII—XIX стагоддзях на Віцебшчыне і прылеглых тэрыторыях, у тым ліку ў гарадах Веліжы і Суражы, што шпір у складзе Расійскай Федэрацыі. Сама канструкцыя ялячнага тэатра мае выгляд трохвугольнай карквы, якая стаіць на адмысловай лядзе, і паліцае як статычную частку, так і рухомую; у адной нішы знаходзіцца нерухомая яляка, а ў трох астатніх — рухомыя кружэжкі з прымацаванымі да іх фігурамі.

Усю дзею выконвае батлейшчык, які запальвае свечкі ўнутры ніш і запускае кружэжкі, якія рухаюцца ад цяпла агню, адбываючы на папярывае адвясненні нішы відарысы ценяў. Батлейшчык прытым каменіруе сюжэт, а гурт музыкаў і спевакоў

Ніша са сцэнай нараджэння Хрыста

Беларускі тэатр ценяў

Як на Віцебшчыне аднаўляюць традыцыі на радасць дарослым і дзецям

Батлейка ў Наваполацкім Цэнтры рамястваў і традыцыйнай культуры

выконвае песні на тэму Раства. Дзеся распычанае шыта старалаўнім спевам "Зямля і неба", падчас чапу батлейшчык запальвае свечку ў першай нішы, дзе прадстаўлена фігуркі трох вешчуноў, якія ідуць паклікацца нованароджанаму нематэрыяльнаму. Другая ніша ілюструе сцэну ўсекаў на Віцебшчыне і прылеглых тэрыторыях, у тым ліку ў гарадах Веліжы і Суражы, што шпір у складзе Расійскай Федэрацыі. Сама канструкцыя ялячнага тэатра мае выгляд трохвугольнай карквы, якая стаіць на адмысловай лядзе, і паліцае як статычную частку, так і рухомую; у адной нішы знаходзіцца нерухомая яляка, а ў трох астатніх — рухомыя кружэжкі з прымацаванымі да іх фігурамі.

Усю дзею выконвае батлейшчык, які запальвае свечкі ўнутры ніш і запускае кружэжкі, якія рухаюцца ад цяпла агню, адбываючы на папярывае адвясненні нішы відарысы ценяў. Батлейшчык прытым каменіруе сюжэт, а гурт музыкаў і спевакоў

Кружэжка з фігурамі

кансультацыі спецыяліста па пытаннях нематэрыяльнай культурнай спадчыны Інстытута па вышэйшай кваліфікацыі і перападрыхтоўцы кадраў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Алены Каліноўскай.

Ініцыятарам аднаўлення віцебскага жлоба выступіў кіраўнік наваполацкага народнага тэатра яляек "Капляношці" Андрэй Рэшкаў, які займаецца аднаўленнем батлейкі на працягу ўжо амаль дзясяці год. Вынікам працы адмыслоўца сталі восем адноўленых батлейек, рэканструкцыя якіх была выканана ў тым ліку дзякуючы дакладнаму апісанню

**ТРАДЫЦЫ
НАШЧАДКІ**

Ялячны тэатр — гэта від мастацтва, які рэ-

вае самую розныя зольнасці: акцёрскія, рэжысёрскія, драматургічныя, музычныя, мастацкія, дызайнерскія, архітэктурныя, сталярныя, шаўвенскія, літаратурныя, моўныя, гістарычныя і шмат іншых. Таму, нягледзячы на сваю старадаўнасць, гэты сёння ўніверсальны і эфектыўны сродак навучання і выхавання. Батлейка — гэта таксама неацэнны сродак далучэння да спадчыны, знаёмства з біблейскімі легендамі і іх народнай інтэрпрэтацыяй.

Сёння ў паказах батлейкі праз установы дадатковай адукацыі дзяцей і дарослых, дзейнасць клубуў і творчых калектываў, праз святы і фестывалі народнай творчасці ўдзельнічаюць як дарослыя, так і дзе-

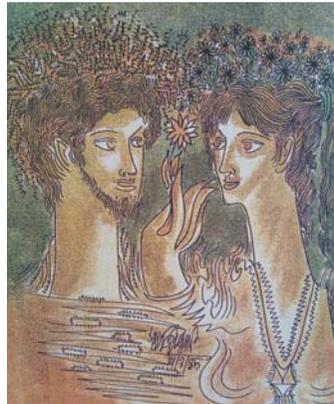
ці — так забяспечваецца пераемнасць традыцыі. З 2011 года на базе Цэнтра рамястваў і традыцыйнай культуры ў Наваполацку дзейнічае тэатральны клас адукацыйна-культурнага цэнтру школы батлейкі, а навучніцы віцебскага абласнога Палаца дзяцей і моладзі прадстаўлялі праект рэканструкцыі і ўзнаўлення ценявога тэатра "Віцебскі жлоб" на Рэспубліканскім фестывалі-конкурсе праектаў навучэнцаў "Нашчадкі традыцыі". Віцебскі абласны металічны цэнтр народнай творчасці з 2010 года ладзіць абласное свята батлейчэных пастановак і тэатраў лялек "Ялячны свет" у Сяніне, а таксама праект "Ялячныя дворыкі" ў межах Міжнароднага фестываля мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску", дзе прымаюць удзел як дарослыя, так і дзіцячыя калектывы.

Што ж тычыцца гледачоў — як прызначае Андрэй Рэшкаў, паказ батлейкі ў дарослых выклікаюць нават большы захапленне, чым у дзяцей. На Віцебшчыне сапраўды ганаршча сваймі адметным ялячным тэатрам, а яго прадстаўленні заўсёды карыстаюцца вялікім пошптам. Шчыра, а ці сёння ў вайшай мовасвясці падобныя адметныя традыцыі, якія варты зберагчы і перадаць наступным пакаленням? Павелдамыяне нам, і мы з задавальненнем распаўведзем пра іх падрабязней на старонках нашай газеты.

Антон РУДАК

На выставе "Адцены Пакістана"

"Адам і Ева", Саед Саджвайн (1985)

Драмтэатр і яго "лабаранты"

Праграма "Тэатральных сустрэч" на сёлётным "Славянскім базары ў Віцебску" складалася з чатырох спектакляў Беларусі і Расіі, да якіх упершыню дадаўся міжнародны творча-педагагічны праект "Тэатральная лабараторыя".

— Ідэя такога творчай лабараторыі і нават самастойнага тэатральнага фестываля ў Віцебску даўно лунала ў паветры, — расказаў рэжысёр-пастаноўшчык Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра Імя Якуба Коласа, намеснік старэйшага мастацкага савета тэатра Андрэй Жыгунь, якога мыліма ведаюць найперш як крэатыўнага мастака-пастаноўшчыка шматлікіх спектакляў на розных пляцоўках. — Я шпукваў, які можна гэта здзейсніць, бо ў свой час сам удзельнічаў у падобных праектах іншых міжнародных форумуў. Нас папрымалі і кіраўнітва тэатра, і дзірэкцыя "Славянскага базару ў Віцебску". Таму з сакавіка пачалася клопатлівая праца па арганізацыі гэтых пішчэнных май-

стар-класаў. Некаторыя расійскія кантакты ў мяне ўжо былі, бо шпір я яму ведаў, — расказаў рэжысёр у Віцебску. Што ж да ўдзельнікаў, дык інфармацыя была разаслана па спецыялізаваных ССНУ і ВНУ. Вельмі дапамагло тое, што выдаткі на прыезд і прыжыванне не толькі прафесуры, згоднай падзяліцца вопытам, але і творчай моладзі, гатовай гэты вопыт перанесці, былі за кошт фестываля. У выніку сярэд больш як 20 удзельнікаў аказаліся моладзямі артысты нашага тэатра і студэнтамі пішчэнага акадэмічнага драматычнага тэатра Імя Якуба Коласа, намеснік старэйшага мастацкага савета тэатра Андрэй Жыгунь, якога мыліма ведаюць найперш як крэатыўнага мастака-пастаноўшчыка шматлікіх спектакляў на розных пляцоўках. — Майстар-класы па акцёрскім майстэрстве, сцэнічным маўленні і паставіцы прыводзілі педагогі ГПТСа. Куратарам праекта быў запрошаны за мяжу дзед мастацтваў Аляксандр Бармак. Спыніўшыся на "Трох сёстраў" А.Чэхава, ён прапанаваў дзейсны аналіз і ро-

— Цудоўны спектакль! — падзяліўся ўражаннямі Аляксандр Бармак. — Я і ўнучку сваю на яго валдуў бы. Гэта тая спадчына, якую трэба

Мастацкія паглыбленні і палёты

Выставачныя праекты заўжды адгрывалі на "Славянскім базары ў Віцебску" значную ролю. Сёгня іх было таксама багата, але далёка не ўсе яны аказаліся ў цэнтры грамадскай увагі.

Сапраўды, уражваў аліні толькі пералік, што закрывае розныя віды і жанры вывучэнчага мастацтва — жывапіс, графіку, скульптуру, дэкаратывана-прыкладное адукацыянае. Была і прызнаная класіка ("Галанды. Фламанцы. Графіка", "Рускі жывапіс канца XIX — пачатку XX стагоддзяў") ў Віцебскім мастацкім музеі, "Леў Талстой вачыма Іры Рэіна" ў Сядзібе мастака ў Зраўнёва), і сучасныя пагляды — да прыкладу, "Black and white: Метамафозы" ў Ду-хавіцкім кругліку, дзе была сабрана мудрагеліста-фантазіяна графіка Аляксандра Багданюскага (Санкт-Пецярбург — Гановер), сі скульптурна выставы знакамітай тэлевізійнай Ірыны Рамбальскай, эфектна названая арт-інтэрв'ю "Ірына Рамбальскай і прысвечаная жаночай тэме, месце жанчыны ў грамадстве. Экспазіцыя ў рамках Дзеяў Саюзнай дзяржавы — "100 гадоў ніжародскай мат-

рошчы", "Гэжэліскі роспіс. Сакрэты майстэрства" — мелі доволі паспяховыя вынікі працяг у выглядзе выстаў-продажаў, а таксама дзіцячы складнік: дзеці малявалі тых ж матрышак, за лепшыя працы атрымлівалі прызы.

Некаторыя выставы былі строга акрэслены фестывальнымі тэрмінамі, іншыя — будучы працаваць амаль да канца жніўня. Найбольш асвецілі ўвагу ўдзельніцы экспазіцыі галандска-фламанскай графікі з прыватнай калекцыі Арцёма Суслова з Санкт-Пецярбурга. Справа не толькі ў тым, што дагэтуль выстава пабывала ў Томелі, а таму да яе змаглі далучыцца і іншыя наведвальнікі. У гэтай зале Віцебскага мастацкага музея можна правесці ўвесь дзень, уважліва разглядаючы шматлікія дробныя дэталі кожнага малюнка. На некалькіх спалучіў шматлікіх падрабязна і назвычай цікава выкладзены гістарычныя экскурсы развіцця еўрапейскага графічнага мастацтва, золотыя зашпывы кожнага. А сярод сабе некалькіх стагоддзяў, — ступень высокай духоўнай тэм, вяртання біблейскіх сюжэтаў і жанрава-папулярных замо-

лёвак, што міжволі выклі-

каюць думкі пра эксклюзіўнасць і магічнасць яго тыражывання. Ші ж гэта не адна з цэнтральных тэм любога фестываля? А тым больш такога буйнога, як "Славянскі базар у Віцебску".

Сярод "доўгаіграўных" экспазіцыяў — таксама "Адцены Пакістана" ў Музеі гісторыі прыватнага калекцыянара. Карціны, сціпла названыя "адценымі", буюць усёй палітрай яркіх фарбаў. На выставе прадстаўлены творчыя працы трох мастакоў розных пакаленняў: Саэда Саджвайна (1930—1987), Нарын Салджид, якая ледзь адначыла 50-гады юбілей, і маладой Ашны Камалі. Экспазіцыя дапоўнена фігурамі ў нацыянальных строях, што дапамагае наведвальнікам алучыць сабе "крыху ў Пакістане".

Работы ўсіх аўтараў прыцягваюць імкненнем спалучыць нацыянальныя традыцыі з еўрапейскімі і сучаснымі, прычым кожны робіць гэта па-свойму. Тая ж Нарын Салджид спрабуе сабе настолькі па-рознаму, звяртаючыся да розных стыляў і тэхнік пісьма, што складваецца адначыне, быццам гэта пісалі розныя творцы. Час больш глыбока мы будзем спазнаваць творчыя здыбыткі іншых краін, уключачоны Анзію, тым больш цікавым, фантазіяна-па-палётным будзе наша ўласнае мастацтва.

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота аўтара

берагчы. Сапраўды шэдэўр! "Несцерка" — спектакль бессмертны, бо ён нацыянальны. Гэты пастановак не мае ўзросту, як і ўсялякая казка. Спектакль усё ў сабе святло, адухоўлены пачатак, нады душы высакорнаста. На ім пачынаюць выхоўвацца малодзе пакаленне артыстаў і гледачоў. Сваю візіткую прывёў і заўсёдынік "Славянскага базару ў Віцебску" — маскоўскі тэатр на Паўднёвым Захале: калісці ён пачынаўся з гогатэўскай "Жанішчы", а ў лютым яна была адноўлена з малымі артыстамі.

Сумеснай пастановак можае быць "Карэніну" Незалежнага тэатральнага праекта "ТрыФарма". Спектакль прыводзе рамана Л.Талстога ўласобіла

практычна "затоптвае" сама сабе — і ў момант смерці рэзка апускае галаву, бы гэтым выкупе сваю віну.

Далатковым "майстар-класам" успрымалі "Мішчыне" М.Горкага Драматычнага тэатра на Васільевскім з Санкт-Пецярбурга. Вывізнае трохпаўнае палатно, пабудаванае эксперыментальна захаду, нейкіх сучасных тэатральных прыёмаў, глядзецца на выданым дыханні — за кошт адмысловай акцёрскай іры, дакладнага пражывання роляў у тонкіх практычных малі сям'і — мажам і Вронскі, а... яна сама і тое, што адбывалася ў яе душы. Узняўшыся на металічны подшум, Ганна (Вера Пялякова) у пунсова-пурпурнай бальнай сукенцы пачынае па-вольна, а потым усё хутчэй адбывае чачотку, да якой далучаюцца ўдарныя, імгнотучы ход шпінкі. Геранія

Надзея БУНЦЭВІЧ

Уладальніцай Гран-пры XXXI Міжнароднага конкурсу выканаўцаў эстраднай песні "Віцебск" на Міжнародным фестывалі мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску" стала прадстаўніца нашай краіны Ганна ТРУБЦЯК.

— Ганна, вярнуцеся з перамогай! За вашымі плячыма — шмат самых разнастайных конкурсаў і безліч канцэртных п'яно-вак, ад сямейнага кола да найпрэстыжыяшага Палаца Рэспублікі ў Мінску, дзе быў ваш сольны вечар з Прэзідэнцкім аркестрам Беларусі. Але ж ці складна было выходзіць на сцэну Летніяга амфітэатра да больш як шасці тысяч гледачоў?

— Заўсёды хваляўніча, калі ты не проста выступаеш як асобна ўзяты артыст, а прадстаўляеш сваю краіну. Я многа чула пра тое, што ў Віцебску — асабліва публіка. Але, праспяваючы на розных сцэнах 15 гадоў, усё роўна не была гатовая да такога прыёму, які адчула ў Амфітэатры. Я не паспела яшчэ выйсці, мяне толькі аб'явілі — і ў зале пачаўся той "дзівячый вад", што бывае хіба ў фінале сміх зорных шоу і ступендзіў. У мяне ажно мурашы па целе пабеглі! Тыя апладэсменты надалі мне дадатковы запал, натхненне, шчырэ больш жаданне перамагчы. Незабудныя імгненні!

— Вы шэка знакамій расійскай кніжкі XIX стагоддзя Ганны Трубцёвай. Вас гэта не асмучае? Бо, наколькі я разумю, гэта не псеўданім, а ваша сапраўднае прозвішча, якое вы змянілі пасля замужжа.

— Адпаведнась княжэцкім імені-прозвішчу не больш як супадзенне. Але, пагадзіцеся, даволі цікавае, у чымсьці прыцягальнае для публікі. Мне падабаецца маё імя, сваё прозвішча я лічу прыгожым, ганаруся ім і сваім продкам. Таму пачаў замужжа вырашаць пакінуць яго як творчы псеўданім.

— Дарчы, музычны салон Трубных у Парыжы карыстаецца вялікім пошэмах, яго называюць найбольшым тагачасна опернага прымадонна Паліна Віардо. Вы хацелі б мець уласны дом і адзіць падобны прыём?

— Ой, не ведаю. Неяк ніколі пра гэта не задумвалася. — А прэста патрапіць у тую атмасферу салона XIX стагоддзя — хацелася б? — Вось патрапіць туды было б сапраўды цікава. Бо ўсе нашы ўдзельнікі пра гісторыю — толькі ўяўляюць. А дакрэнацца да

Быць байцом і самай сабой

ўсяго самастойна — гэта штоспыці зусім іншае, той неазначаны досвед, які даўрага варты.

— Вы вучыцеся ў Інстытуце сучасных ведаў імя Шырокава, праз год будзеце яго заканчваць. Але паралельна гэтаму запай дадатковай "зубоў" стала вялікая канцэртная і конкурсная практыка, вы з'яўляецеся сталецкім прэзідэнтам падтрымкі таленавітай моладзі. Пэўна, у вас ёсць нейкія ўдзельнікі пра тое, якія павінны быць ізалявана адлучацца ў сферы эстраднага выканаўцаў?

— Мне як вакалісту хацелася б, каб выкладчыкі давалі мне больш свабоды, больш магчымасцей думаць, разважаць самастойна. Зразумела, трэба, каб у кожнага выкладчыка была агульная база класікі, але не гэта пачынае "зацікаўляць" на ёй вучыцца.

— Наколькі талы важная самаадукацыя і якасць творчасці вельмі важная. Калі чалавек гарыць сваёй справай, ён заўсёды знайдуць вольную хвіліну, каб адтачыць нейкі прыём ці паправаць над

сваім матэрыялам. У пазаўрочны час я заўсёды, колькі сябе памятаю, займаюся музыкай.

— З самаадукацыі, наколькі я разумю, пачаліся ўвогуле вашы заняты музыкі. — Співачка я любіла з дзяцінства. Самай, бады, любімай талы была песня з рэпертуару Кікі Лель "Муці-пусці". Такая любоў да музыкі — пэўна, у мяне ў крыві, перадалася ў спадчыну: бацька быў ваенным ды-рыжорам, дзядуля граў на гармоніку, бабуля добра співала народныя песні. Я вельмі ўдзячная бацькам і асабліва маці, якая адвала мяне ў дзіцячую музычную школу і заўжды падтрымлівала мяне ва ўсіх маіх пачынацях, клапацілася пра касцюмы, паездкі на конкурсы.

— У школе вы ігралі, вядома, на фартэпіяна?

— Так, я паступіла ў клас фартэпіяна, але паралельна займалася яшчэ і акавалам у Святанні Бянько. Гэта была Магілёўская дзіцячая школа мастацтваў імя Міхаіла Салдава. Потым было навучанне ў Магілёўскім

каледжы мастацтваў, пазней — запайці ў знакамітага сталінаўскага педагога па вакале Васіля Сянько-ва.

— Навошта ўвогуле трыя конкурсы? Ёсць меркаванне, што ў мастацтве, дзе кожны можа знайсці сваю нішу, яны не так і патрэбны.

— Усім гэтым звязана шмат і раласных, і лавой напружаных момантаў. На ўкраінскі "Х-Фактар" я прыйшла разам з магілёўскім гуртом Jazz City Band, з якім пачаўся калі мяне было 14 гадоў. Але пасля першага выступлення нас раз'ядалі, узлі на праект мяне адначасна ў Кітаі. І гэта быў стрэс: трэба вучыць новае песню, але як рабіць гэта без звыклых "групы патрымыкі"? Да таго ж умовы былі вельмі складаныя, лаводзілася спяць усюга па тры гадзіны, бо тэледымкі маглі працаваць з шасці ранку да трох ночы. Ды яшчэ на вуліцы, дзе надвор'е зусім не спрыяла: было холадна. Памятаю, кожную раніцу я паўтарала сабе: толькі б не захварэць, толькі б не захварэць.

ставіцца ўсё новая здачы.

— Сапраўды, у вас багаты конкурсны вопыт, пачынаючы з дзіцячых "Залатая пчола" ў Клімавічах, "Халі-Халі" ў Наваполацку, украінскія праекты "Х-Фактар", "Голас краіны", расійскі "Голас".

— З усім гэтым звязана шмат і раласных, і лавой напружаных момантаў. На ўкраінскі "Х-Фактар" я прыйшла разам з магілёўскім гуртом Jazz City Band, з якім пачаўся калі мяне было 14 гадоў. Але пасля першага выступлення нас раз'ядалі, узлі на праект мяне адначасна ў Кітаі. І гэта быў стрэс: трэба вучыць новае песню, але як рабіць гэта без звыклых "групы патрымыкі"? Да таго ж умовы былі вельмі складаныя, лаводзілася спяць усюга па тры гадзіны, бо тэледымкі маглі працаваць з шасці ранку да трох ночы. Ды яшчэ на вуліцы, дзе надвор'е зусім не спрыяла: было холадна. Памятаю, кожную раніцу я паўтарала сабе: толькі б не захварэць, толькі б не захварэць.

— Конкурсы пакуль пастаюць на паўзу. Хіба толькі калі можна будзе ўменне справіцца з хваляваннем і годна данесці да слухача ўсё тое, што было напісана. Нарэшце, гэты добры трэніроўка. Бо галасавая звязка — таксама мышыцца, што патрабуецца пастаяннай загартоўкі, як у тых жа спартсменаў. Асабіста пра сябе магу сказаць, што артысткая звязка і стала, толькі паспрабаваўшы сябе на конкурсах, дзе перад удзельнікамі

Але гэта таксама вопыт! А на сённяшні дзень галоўная конкурсная радасць — вядома, "Славянскі базар у Віцебску".

— На конкурсах трэба спаборнічаць, быць барацьбой, змагаром. А ці патрэбны такія якасці ў сямейным жыцці?

— Так, на сям'іне трэба быць байцом. А сямейнае жыццё — гэта найперш душны спакое і тое, што ў рускай мове называецца "созидание". У сям'і можна быць проста самай сабой, не граць ніякай ролі.

— Але ёсць пары, і лаволі ішчаслівыя, што пабудаваны на вечнай негаласнай канфрантацыі, на спаборніцтве, маўляў, хто з нас тут больш "круты".

— З маім мужам Святаславам Фешчуком мы пазнаёмліся на адным з канцэртаў, дзе ён быў арганізатарам. А хто з нас круцейшы? Мы лаводзім гэта выключна пасобку: кожны — у сваёй сферы, дасягаючы пэўных вынікаў у працы. Святаслаў не музыкант, ён займаецца бізнесам, у свой час скончыў юрыдычны факультэт Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Францыска Скарыны. Але ён добра разумее спецыфіку маёй прафесіі, неабходнасці тых жа гастролі, якія суправаджаюць жыццё кожнага артыста.

— Усім гэтым звязана шмат і раласных, і лавой напружаных момантаў. На ўкраінскі "Х-Фактар" я прыйшла разам з магілёўскім гуртом Jazz City Band, з якім пачаўся калі мяне было 14 гадоў. Але пасля першага выступлення нас раз'ядалі, узлі на праект мяне адначасна ў Кітаі. І гэта быў стрэс: трэба вучыць новае песню, але як рабіць гэта без звыклых "групы патрымыкі"? Да таго ж умовы былі вельмі складаныя, лаводзілася спяць усюга па тры гадзіны, бо тэледымкі маглі працаваць з шасці ранку да трох ночы. Ды яшчэ на вуліцы, дзе надвор'е зусім не спрыяла: было холадна. Памятаю, кожную раніцу я паўтарала сабе: толькі б не захварэць, толькі б не захварэць.

— Конкурсы пакуль пастаюць на паўзу. Хіба толькі калі можна будзе ўменне справіцца з хваляваннем і годна данесці да слухача ўсё тое, што было напісана. Нарэшце, гэты добры трэніроўка. Бо галасавая звязка — таксама мышыцца, што патрабуецца пастаяннай загартоўкі, як у тых жа спартсменаў. Асабіста пра сябе магу сказаць, што артысткая звязка і стала, толькі паспрабаваўшы сябе на конкурсах, дзе перад удзельнікамі

ставіцца ўсё новая здачы.

— Сапраўды, у вас багаты конкурсны вопыт, пачынаючы з дзіцячых "Залатая пчола" ў Клімавічах, "Халі-Халі" ў Наваполацку, украінскія праекты "Х-Фактар", "Голас краіны", расійскі "Голас".

— З усім гэтым звязана шмат і раласных, і лавой напружаных момантаў. На ўкраінскі "Х-Фактар" я прыйшла разам з магілёўскім гуртом Jazz City Band, з якім пачаўся калі мяне было 14 гадоў. Але пасля першага выступлення нас раз'ядалі, узлі на праект мяне адначасна ў Кітаі. І гэта быў стрэс: трэба вучыць новае песню, але як рабіць гэта без звыклых "групы патрымыкі"? Да таго ж умовы былі вельмі складаныя, лаводзілася спяць усюга па тры гадзіны, бо тэледымкі маглі працаваць з шасці ранку да трох ночы. Ды яшчэ на вуліцы, дзе надвор'е зусім не спрыяла: было холадна. Памятаю, кожную раніцу я паўтарала сабе: толькі б не захварэць, толькі б не захварэць.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Ганна Трубцёвая нарадзілася 20 чэрвеня 1999 г. у Магілёве. Скончыла там ДШМ імя М. Салдава, дзяржаўны каледж мастацтваў. Шляер вучыцца ў Інстытуце сучасных ведаў імя А. Шырокава. Пераможца, прызёр, фіналістка прэстыжных вакальных конкурсаў, фестываліў, тэлешоў у розных краінах, уключаючы Гран-пры на сёлётным "Славянскім базары ў Віцебску", настаянная і актыўная ўдзельніца гарадскіх і рэспубліканскіх мерапрыемстваў. Ступендыят спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі.

14 лютага на сцэне Палаца Рэспублікі прайшоў сольны канцэрт слявачкі ў суправаджэнні Прэзідэнцкага аркестра Рэспублікі Беларусь пад кіраўніцтвам Віталія Кульбакава.

Ганна Трубцёвая, фіналістка папулярных тэлевізійных шоу "Голас", "Х-Фактар", "Голас краіны".

Фантастычныя сюжэты Уладзіміра Караткевіча ў якасці натхнення

Працягваем знаёміць вас з творчай моладдзю Беларусі. Невычэрпнай скарбніцы талентаў з'яўляецца Акадэмія мастацтваў, дзе на працягу шасці гадоў навучалася студэнтка мастацкага факультэта Паліна Зіозь. Яе дыпломная работа была высока ацэнена выкладчыкамі гэтай ВНУ. Чым адметныя творы Паліны і як знайсці свае асабісты мастацкі пошук, выпускніца акадэміі расказала ў інтэрв'ю.

— Чаму вы вырашылі паступаць менавіта ў Акадэмію мастацтваў?

— З маленства захаплялася чытаннем кніг і, натуральна, кніжнай ілюстрацыяй. У нашай краіне найбольш прэстыжнай навучальнай установай, якая зольная даць адукацыю ў галіне мастацкага афармлення кніг, з'яўляецца менавіта Акадэмія мастацтваў. Мастацкі факультэт быў абраны таму, што я ніколі не мела схільнасцей да лызяжы.

Варта зважыцца, што пры паступленні ў акадэмію ў якасці творчых экзамена абітурыенты спецыяльнасцей мастацкага факультэта для адборчай камісіі павінны быць разнапланаваны працы па малюнку, жывапісе, кампазіцыі, выкананыя самастойна ці з дапамогай настаўнікаў.

— Якім чынам навучанне ў акадэміі паўплывала на ваша творчае становішча?

— Навучанне ў акадэміі самым рашучым чынам паўплывала на фарміраванне мяне як асобы: ад самых праяўных аспектаў, такіх як самастойнае жыццё ў чужым горадзе, да найбольш творчых — магчымасць патрапіць у групу вельмі розных і неверагодна таленавітых студэнтаў, развіваюцца побач з якімі мне пашанавала на працягу шасці гадоў. Адназначна гэта папрыяла пашырэнню круглагаў, накіравала на шлях фарміравання асабістага мастацкага пошуку і стылю.

Насычаныя студэнцкія гадзіны пакідаюць пасля сябе мноства яркіх успамінаў. У сценах акадэміі вядомай беларускай дзедчы мастацтва пераходзіць свае вельмі новаму пакаленню. Адна з самых запамінальных момантаў навучання для нашай групы стала першая ўдзельная лекцыя майстра-друкера Рамана Мікалаевіча Суставы. Ягоныя словы стварылі перад вачыма Паліны цэлы свет твораў французскіх тэхнік, пазнаёмілі з та гэтага прывядзенымі тэрмінамі: афорт, гравюра, літаграфія і інш.

— Што паўплывала на выбар тэмы для вашай дыпломнай работы?

— Мяне заўжды цягнула да фантастычных сюжэтаў, а ў "Дзікім паліваным караля Стаха" Уладзіміра Караткевіча ўся аповесць пабудавана вакол містэчнага, звышнатуральнага з'яўлення. Падчас працы я натхнялася творчасцю такіх мастакоў, як Обры Бердслі і Альбрэхт Дюрэр. Уплыў іх стылю і падыходаў відавочны.

АПОШНІ ЭТАП

Да таго ж выйшлі за парог Акадэміі мастацтваў у якасці кваліфікаванага спецыяліста, студэнтка на працягу года карпатліва працуе над дыпломным праектам. Спачатку яны вызна-

"Багна"

"Баль"

"Твань"

"Здань"

"Праклень"

чаюцца з тэмай, матэрыяламі, ствараюць эскізы.

— Што паўплывала на выбар тэмы для вашай дыпломнай работы?

— Мяне заўжды цягнула да фантастычных сюжэтаў, а ў "Дзікім паліваным караля Стаха" Уладзіміра Караткевіча ўся аповесць пабудавана вакол містэчнага, звышнатуральнага з'яўлення. Падчас працы я натхнялася творчасцю такіх мастакоў, як Обры Бердслі і Альбрэхт Дюрэр. Уплыў іх стылю і падыходаў відавочны.

Паліна ўдала выбрала тэму, яна была ў ёй зацікаўлена, таму праца атрымалася такімі арыгінальнымі.

Паўстала пытанне з выбарам матэрыялаў, бо Паліна жадала працаваць са складанай графічнай тэхнікай і такімі матэрыяламі, як шынкі і маляўнічыя пластыны, якія патрабуюць доўгай апрацоўкі. У выніку студэнтка спынілася на тэхніцы лінаграфіі, а ў якасці асноўнага матэрыялу быў скарыстаны лінолеум.

Майстар не той, хто ведае, што патрэбна рабіць. А той, хто ведае, чаго рабіць не трэба. У выніку ў Паліны ўсё атрымалася выдатна. Камісія высока ацаніла яе старанні і пахваліла дзючыню, а працы на лінолеуме выглядалі вельмі эстэтычна. Як складзецца лёс Паліны, залежыць ад яе. Хацелася б, каб яна не губляла натхнення і працягла стварыць.

Пра свой пошук Паліна распавядае сцяіла:

— Выкладчыкі прынялі дыпломны праект з нечакана высокай адзнакай. Такой ракішай я не чакала менавіта таму, што падчас працы засраджвала ўвагу на тым, што не здалося рабіць і аднастраваць, а гэта цалкам пераважвала любячы паспяховы дэталі.

Калі дыпломная работа ўдала абаронена і чыканы дыплом атрыманы, малалыя спецыялісты апрацоўваюцца на сваё першае працоўнае месца. Шукаць яго выпускнікам мастацкага факультэта БДАМ — грамадзянам Беларусі — не трэба. Гарантавана працягваюцца занятасцьвае дзяржава.

— Якой вы ўяўляеце сваю найбольшую будучыню?

— Планы на бліжэйшыя два гады — праца па размеркаванні ў Гродзенскім дзяржаўным каледжы мастацтваў. Таксама маю намер актыўна развівацца ў галіне кніжнай і станковай графікі.

Сёлет праём дакументаў у Беларусію дзяржаўную акадэмію мастацтваў ажыццявіліца з 18 па 24 ліпеня. На вочную дзённую форму навучання запілана вана набрала 134 абтурыентаў.

— Што б вы маглі пажадаць будучым студэнтам акадэміі?

— Прайла б і ён! Успел за марай, нягледзячы ні на што. Будучы ўдзельні і падзельні, але ў любым выпадку працягваюць свой творчы пошук.

Гісторыя Паліны чарговы раз даказвае, што адукацыя творчых спецыялістаў мастацтва і кніжнай ілюстрацыі, і я ёйсконна ўдзячная агульнай падтрымцы і падравам.

Сваім меркаваннем аб працы Паліны Зіозь падзяляецца прафесар мастацкага факультэта БДАМ Валерыі Саўкоў: — Трэба разумець, што дыпломная работа — паказчык таго, як чалавек сфарміраваўся на працягу навучання. Лічу, што падчас працы над дыпломам лепш не перашкаджаць. Першапачаткова

Знакі прыпынку

Дні як словы, тыдні як сказы, месяцы як абзацы тэксту, аўтар кожнага тэксту ты. І штарэз — свая пунктуацыя. Гэтыя знакі жыцця прымушаюць спыніцца, задумацца, штосці асэнсаваць, штосці зразумець, адкасацца карысным запісам на будучыню ці выкарыстаць ужо цяпер. Коскі, працжнікі, шматкроп'і...

раёнам і аднойчы прычыпова паліў гарадскую лязно абразамі. Я ўсё жыццё амальваю ў Бога наш грэх... Мне шмат разоў дарылі іконы, я не браў. Дакладна і патлумачыць не магу, чаму. Відзіць, задала італьянская гэта руні. Родная. У кожнага — свая і на ўсё жыццё адзіная, як маш іні казана. Таму не прынаю абразы ў прыватных калекцыях. Места ім — у музеях.

Вышывальшчыца Данута Лукашчына з Астравецкага раёна

Паспрабаваў, інакш кажучы, сабраць у гэтых важных для мяне абзацах усё, што ўразіла ў дзяцінстве ці юнацтве і што называюць культурай ды мастацтвам, якія лепш нацыю з традыцыяй. Словам, зоймемся пунктуацыяй.

ПЫТАЛЬНІК. ШКОЛА...

Сонс жыццю надаюць пыталынк... Мне (у штоніках на лямцы) падалася, што гэта школа і толькі яна. Праз дарогу ад нашага дома, абнесена плотам з адмысловай урачыстай брамай. Вытанчанае драўлянае дойдліства чатырох карпусоў і ажурныя карункі паветак, калон ды парэчэў арнацічна ўпісаліся ў наваколлінае свет сараверскай драўлянай архітэктуры, якой Ветка спрадзку адрознівалася ад іншага беларускага сусвету.

...І ВЕРА

Гісторыю баяшка з ваіны прырэз. Адзіні салдаці нежлімажы знайшоў спрод руніку ікону і дзельі смеху прабуў ітхамком святому вока. Была гэта ў абад, а учевары таго салдацка асколкам праз вока забла. Таму крэйчыць трэба ў поўны голас: "Іконы наважаш гэта!"

...І СКРЫПКА

І ў гэтай багнетнай раме бескалопнага дзяцінства для мяне (толькі для мяне!) грала скрыпка. А музыку нетаропка тэку мой сівра і па сумішчынлігтве дырэктар школы Франці Паўлавіч. Гэта ён расправёў мне, што раней замест школы была царква. Сігналы на ўрок і з яго падалася маленькім царкоўным званам. А яшчэ раней вытанчанае драўлянае забудова цягнулася да старавецкага парку з дубоўвай і сістэмай ставаў. І гэта была маёмасць нейкага нямецкага барона. Каго менавіта? Невядома. Вось такіх мы краязнаўцы. Ад двухквартальнага комплексу засталася адна будыніна. Я даўно выраза са штаноў на лямцы, але два пытанні не даюць спакою і сёння. Якім бы я стаў без той скрыпкі? І хто ж канкрэтна валодаў драўляным цудам, жалудовым паркам і стаўкам пад назвай "Ставок"?

Танцы ў Лідзе. Гэта яшчэ не сям'яна

КЛІЧНІК. ІКОНЫ...

Хрысцілі мяне ў 33 гады. Раней дзед Сіпан не даваў. Буў ён зашым партыйшам і ваяўнічым атэістам. Пасля ваіны кіраваў

дарожнічае пыталынку.

КОСКА. РУЧНІК ДЛЯ ЯПОНІ

І зноў я малалы. Адна з пер-

Работы Дануты Лукашчына

шых камандзіровак — у Неглюбоку. Тут у 1980-х дзейнічае цэлы тэатр іхэх. З паўдзясатка тэатрыцкай станкоў. Малалыя дзючаты побач з прызаным ужо тэатрычым. А вынік працы сабраў усю шэпчына сонца. Ручнікі за валоту прапаюцца ў ШІА і Японію. Слова "брэнд" яшчэ не ў модзе. Але Неглюбоку ўжо ведае свет.

рэаграфіі. Адна з праграм — "Рэтра-Раал" — для людзей сталага ўзросту. Аналігаі пастаянныя і гарантываны. Зайдорочу жыхарам Ліды! Ох як бы я зараз патанчыў!

КУПАЛА І КОЛАС У СЭРЦЫ

Расправядае відчучы рэдактар Магілёўскага металічнага цэнтру Крыстыяна Башарывава. Пераша. Абласны цэнтр адзначана Ленінградскай абласной універсальнай бібліятэкай пазачынам лістам за астаўбуна ўдзел у міжнароднай літаратурнай канферэнцыі, прысвечанай 140-годдзю з дня нараджэння Якуба Коласа. Аналагічную канферэнцыю бібліятэка правяла ў гонар 140-годдзя з дня нара-

джэння Янкі Купалы. Другое. У Курску абудзеша першы міжнародны фестываль народнай лямкі. Мэта — захаванне народных традыцый, знаёмства з культурай іншых краін. Удзел у конкурсе прымуць каля 250 прадстаўнікоў Расіі, Малдовы, Арменіі, Казахстана, Ірландыі, Італіі, Латвіі, Літаны, Крэпіі, Турцыі, Беларусі... Заўкы на ўдзел ад Магілёўшчыны падалі майстры па вырабе аўтарскай і традыцыйнай лямкі з **Хойніцкага, Краснапольскага, Горнакага** раёнаў і **Магілёва, Фэст** маркюсца правесці ў верасні.

УСЕ НА ПІКНІК!

Расправядае мастацкі кіраўнік **Маскоўскага** раёнага цэнтру культуры Людміла Гайдаш: "Вось ужо чацвёрты год збіраеся мы ў маляўнічым куцку ограда і дадым арт-пікнік "На хваліх Нёмана". Сваё ішоу прапанавалі супрацоўнікі **выратавальнай станцыі**. Майстэрства паказалі навуменцы і **выпускнікі Гродзенскага абласнога цэнтру алімпійскага рэзерву на вяслярных відэх спорту**. Былі і **гумарыстычны заплеў** "На чым толькі можна" ды **веларабег на-пад Нёманам**. **Выступілі Навагрудскія і Шчучынскія самадзейныя артысты**".

АДНА СМЯЯ

Навіна ад **Свіслацкага** раёнага цэнтру культуры і народнай творчасці. Тут абдылося свята **вёскі Стокі**. Упершыню яна згадваецца ў XVII стагоддзі. Назва пайшла ад ручэўкі Станька, што бярэ пачатак у вясковых акалічах. Цяпер у Стоках жыве 71 чалавек, з іх 45 — пенсіянеры. Павага была выказана як старым, так і прашаюльчым. Да слова, жывуць яны ўсе адзінай дружнай сям'ёй... Цягам свята выступіла народны фальклорны гурт "Крынічка". А завяршылася мерапрыемства песеннымі пахаданымі добра, любові і лабрабятны. Пішыце, спадарства, пра ікавае і карыснае! Сустрэнемся праз тыдзень.

Яўген РАПІН

Калі натхненне мацуе талент

Георгій Квасціані — **ідзінны заснавальнік і нязменны кіраўнік заслужанага аматарскага калектыва Рэспублікі Беларусь народнага харэаграфічнага ансамбля "Сувенір" Палаца культуры вобласці горада Магілёва — калектыву, які творыць стабільна працуе на працягу 25 гадоў.**

Георгій Шотаевіч — таленавіты харэограф з выразным і непаўторным почыркам, яскрава творная асоба, выдатны педагог, які па-сапраўднаму любіць сваю справу.

"ПЕСНЯРЫ"

Танцаваць ён любіў з дзяцінства. Выходжа са шматдзятнай грузінскай сям'і ўжо тады вельмі захапляла народная музыка, і не толькі грузінская. Асабліва ўразіла пясцічка з песнямі, знакамітых "Песняроў". Хто ведаў, што лёс знітуе Георгія з Беларусцю і яе культурай?

У 1979 годзе малалы чалавек з'ехаў у Маскву, дзе стаў удзельнікам народнага харэаграфічнага ансамбля грузінскага танца "Калхыда". Потым у вайсковую службу ў вясным ансамблі песні і танца супрацьпаветранай абароны савецкай сталіны. У 1986-м скончыў Арлоўскі філіял Маскоўскага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга Дзяржаўнага інстытута культуры па спецыяльнасці "кіраўнік самадзейнага харэаграфічнага калектыву". І ўвесь гэты час, цягам дзевяці гадоў, працягваў

супрацоўнічаць з ансамблем "Калхыда".

"ГЕЛАЦІ"

Вардуюць на радзіму і ў 1990 годзе ў горадзе Кураты стварыў прафесійны народны ансамбль "Гелаци", быў яго мастацкім кіраўніком. Гэты калектыв стаў даволі вядомым, шмат гастрываў па свеце, у тым ліку і на Беларусь.

Адначасова Квасціані з'яўляўся артыстам Тэатра оперы і балета горада Кураты. Пазнаёміўся з Махамудам Эсамбаевым, пазней сустрэўся з ім на "Славянскім базары ў Віцебску", калі там выступіў ансамбль "Гелаци".

"СУВЕНІР"

А пазней па запрашэнні пераехаў у Беларусь. Пачынаў працаваць балетмайстрам у Магілёўскай абласной філармоніі, уваходзіў у склад рэспубліканскай атэсташыйнай камісіі па рабоце з аматарскімі калектывамі мастацкай творчасці ад Магілёўскай вобласці. З 1997 года — у Палацы культуры вобласці, дзе стварыў яскравы і самабытны харэаграфічны ансамбль "Сувенір".

Разам з Георгіем Шотаевічам працуе і яго жонка Марына Аркадзевна. Яна — балетмайстра гэтага калектыву, воллі і сярца ансамбля. З 8-й творца пазнаёміўся падчас вучобы ў інстытуце. Як кажа Георгій Шотаевіч: "Я вельмі рады, што яна са мной працуе. Заўсёды падтрымае, падкажа, выжажа зўвагі". Ра-

Георгій Квасціані

зам яны выкладалі ў Магілёўскім дзяржаўным універсітэце імя Аркадзя Кулішова, вучылі сваіх студэнтаў, выхавалі і падрыхтавалі не адно пакаленне будучых артыстаў. У 2010 годзе за сабытны ўклад у развіццё здольнасцей адукацыі навунаўчэнцаў у студэнцкай па выніках 2008/2009 вучэбнага года даіракт кафедры музычнага выхавання і харэаграфіі Квасціані быў унагараваны прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

ПОШУКІ

Георгій Квасціані з'яўляецца галоўным балетмайстрам-пастаноўшчыкам рэспубліканскіх фестываляў-кірашоў працоўнага с'яла "Дажынкы". Дзён Беларускага пісьменства, якія

адбываліся ў Магілёўскай вобласці, Міжнароднага фестываля "Залаты шплетер Магілёве" і шматлікіх іншых міжнародных, абласных, гарадскіх культурных мерапрыемстваў і творчых праектаў.

Харэаграфічныя пастаноўкі Георгія Шотаевіча адрозніваюцца арыгінальнасцю, наватарствам, высокім мастацкім густам. Ён сівярдае свой кіраўнік у харэаграфіі, заснаваны на высокіх традыцыях мастацтва танца розных народаў свету, прылучае да гэтага моладзь. Яго рэцэпты — гэта сапраўднае ўвасабленне культуры і інтэлігентнасці. Такіх асоб называюць "ціпльна натурой". Строгасць і патрабавальнасць дзюўным чынам спалучаюцца і заўжды прыносяць плён.

26 ГАДОЎ СЛУЖЭННЯ БЕЛАРУСІ

Георгій Квасціані пабываў у многіх мясцінах, але наша краіна прыцягнула яго раз і назаўжды. Цягам 26 гадоў харэограф жыве ў Магілёве, а Беларусь лічыць другой радзімай.

Натхненне — гэта бясконцы падарунак, які даеца чалавеку для рэалізацыі творчых магчымасцей. Галоўнае не даць ім заганасць. Талы натхненне мацуе талент. Яго Георгій Шотаевіч дорыць людзям.

Аліна ФАДОСАВА, загадчык аддзела Палаца культуры вобласці горада Магілёва

Песня фальклорная і народная

Падчас конкурсу

Конкурс праводзіўся ў дзювох намінацыях: "Фальклорная ансамблі этнаграфічнага напрамку" і "Ансамблі народнай песні". У конкурсе прынялі ўдзел дзевяць творчых калектываў з п'яці раёнаў Магілёўскай і Гомельскай абласцей.

Па выніках конкурсных выступленняў у намінацыі "Фальклорная ансамблі этнаграфічнага напрамку" дыпломам I ступені ўзнагароджаны народны гурт "Равенскі" Чэрныкаўскага раёна, кіраўнік раёнага Дома культуры, дыплом ІІ ступені адзначаны народ-

ны калектыв "Луца" Кармянскага раёна, кіраўнік Алены Малючэнка. Дыплом ІІІ ступені дастаўся клубу аматараў народных песень "Прысожжа" Крычаўскага раёна, кіраўнік Алены Балдзэсавы. У намінацыі "Ансамблі народнай песні" дыплом І ступені ўзнагаро-

на базе Чэрныкаўскага раёнага Дома культуры адбылося дзюваць рагінальнае свята-конкурс ансамбля фальклорнай і народнай песні "Са стагоддзя ў стагоддзе". Асноўныя мэты конкурсу — развіццё народных традыцый і культурнага патэцыялу; захаванне культурнай спадчыны і фарміраванне адзінай культурнай прасторы; падтрымка самабытных выканальніцкіх традыцый; удзельнае і пашырэнне міжрэгіянальнага калектыва супрацоўніцтва.

сельскага клуба Чэрныкаўскага раёна, кіраўнік Алены Васільева.

Спецыяльным дыпломам ўзнагароджаны: "За захаванне песенных традыцый" — народны калектыв "Родныя напевы" Сакалоўскага сельскага клуба, кіраўнік Алены Васільева.

Аксана АЛЕКСЕЕВА, загадчык сектара месцінажнага абслугоўвання насельніцтва раёнага Дома культуры і аддзела адміністрацыйна-тэрытарыяльнага аддзела Цэнтральнага клубнага сістэмы Чэрныкаўскага раёна

Навучэнцы Беларускага прафтэхучылішча з ветэранам вайны С. Бельскім

Помнік на брацкай магіле ў Камсамольскім скверы. Фота 1978 года

Юнае пакаленне 1960-х гадоў на ускладанні вянкоў у Камсамольскім скверы

Месца прыцягнення пакаленняў

Увекавечанне герояў Вялікай Айчыннай вайны

Бярозаўскі гісторыка-краязнаўчы музей працягвае знаёміць з матэрыяламі, заснаванымі на дакументальных крыніцах і артфактах з музейных фондаў, сярод якіх — успаміны сведка, дакументы, фотаздымкі. Менавіта па іх мы ўзнаўляем карціну герцагіна мінулага, вяртаем з нябыту імёны людзей, якія рабілі гісторыю.

ПА РЫНКВАМЫ ЗАВУЛУКУ

Змучанае гадамі акупацый насельніцтва ўладзічна сустракала вызваліцель. Пачыналася вільная праца не толькі па аднаўленні раёна, але і па увекавечванні вайсковых подзвігаў чырвонаармейцаў, партызанаў і падполішчыкаў. У гэтую дзейнасць актыўна ўключыліся работнікі сельсаветаў, райваенкамата, школьнікі, журналісты, ветэраны вайны. Па успамінах сведка, у гэтым жа годзе на гарадской плошчы сабраліся партызанскія атрады № 345 (самандзір Ярыш), якія вызвалілі раён. Вось мін ушвалення Бяроза. Было гэта 16 ліпеня 1944 года.

каб адвесці пад паханенне астанку загінулых месца па вуліцы Савецкай, дзе да вайны знаходзіліся гандлёвыя рады, а частка гэтай вуліцы называлася “завулак Рынкавы”. Першыя пахаванні адбыліся ў 1944 годзе.

Як згадвае былы інструктар РК ЛКСМБ Волга Пескунова, да 1947 года тут узнікла 105 магіл. Райпрамкамбінат зрабіў драўляныя абеліскі.

ЗАКЛАЛІ СКВЕР

Шэфства па добраўпарадкаванні тэрыторыі ўзлі на себе камсамольцы. Высадзілі дрэвы, зямлянік, зрабілі плот. Закладзены ў 1949 годзе сквер назвалі

Камсамольскім.

Сёння пра гэта сведчыць памятны знак, устаноўлены ў скверы ў 2014 годзе да 70-й гадавіны вызвалення Беларусі. А ў раённай газеце аб’явіліся абвестка аб прыёме ахвяраванняў на насельніцтва на будаўніцтва помніка. Яго зрабілі ў Кіеве. Помнік усталявалі ў 1949-м. Як даводзіць справаздачны дакументам, тэрыторыю, дзе закладзены сквер і размешчаны брацкія могілкі, сталі называць Камсамольскай плошчай.

ПЕРАНОС ПМОНІКА

У музейных фондах захоўваецца “Даведка аб выкапанай працы ў 1966—1967 гадах па увекавеч-

ВЕЧНЫ АГОНЬ

Чырвоныя запальвання Вечнага агню адпоміркавалі вайну ў лістапада 1967 года ў скверы, які паводле мясцовых друк. Факел для Вечнага агню быў дастаўлены на матыцкель з Брэсцкай крэпасці. У чырмомні браці ўдзел былі камісар партызанскага атрада імя Будзёнага, сакратар Бярозаўскага райкома камсамола Павел Каламішаў, ветэран вайны палкоўнік запаса Рыгор Косарыў, першы сакратар Бярозаўскага райкома партыі Пётр Лебедзь.

Аля ДРАГАН, супрацоўнік Бярозаўскага гісторыка-краязнаўчага музея

Прывіць любоў да традыцыйнай беларускай культуры дзецям, што “растуць на асфальце”, выхаваче годнюю асобу, сапраўднага грамадзяніна. Дзейнае рашэнне гэтай задачы вырацавала Марыя Снітко — кіраўнік фальклорнага калектыву “Мілавіца” сталічнага цэнтра дадатковай адукацыі дзяткі і моладзі “Ветразь”. На жаль, сёлета таленавіты педагог пайшла з жыцця. Але ў пэўным сэнсе яна застаецца з намі — у выхаванцах, былых “зярнятках” і “парастках”.

ДАМАШНЯЯ АТМАСФЕРА

“Усё пачынаецца з сям’і!” — сівярджала Марыя Васільеўна. І гэта палажэнне яна не пазчыла ў мыслароў-папярэднікаў, а вывела з уласнай біяграфіі. У бацькоўскай хаце дзяткі ніколі не лупчалі, выхавалі сваім прыкладам, развучвалі з малымі лічылі, вершы ды розныя забаўлянікі. Пад адной страхой жыві адзінаццаць чалавек, у тым ліку бабуля Ганна Змітраўна. Яе, народную спявачку, запрашалі на веселлі, хрэсьбіны і іншыя сямейныя ўрачыстасці ў сваёй вёсцы і суседніх паселішчах. Разам са старой на святы хацелі маленькай Марыі. Пашху ўнучка стала спяваць за бабулю.

Помна, як часадзі малодзю, які садзілі на дзюку з пераворнутым кажухом, які называлі на галаву вянкі, які брат валдуі створу валку гэтай дзяткі і тройчы салжаў на дзюку, які пасля гэтага малая кланялася ўсім, хто быў у хаце. І ўсе гэтыя абрады суправоджаныя песнямі. І самае гадоўнае, што я не толькі дапамагала бабулі спяваць, але і дапамагала плакаць малодзю. Мне заўсёды было шкада гэтай дзяткіны, якая выходзіла замуж, але чаму яна плакала, я пачала разумець толькі пазней, — падзялялася Марыя Васільеўна ў інтэр’ю Міроў Козенку ў 2015 годзе.

Пазней была мастацкая самадзейнасць, навучанне ў музычным вучылішчы імя Глінкі, але ўваходжанне ў свет традыцыйнай культуры адбылося менавіта ў сям’і. Вопыт сваёй стай прафесійнай скарычанай педагога. Агуль — дзейнасць выхавачыня прыёмы і перліны рэпертуару.

Мяркуючы на ўспамінах выхаванцаў, у “Мілавіцы” сапраўды панавала дамашняя атмасфера. Па-першае, вядуцьымі паказамі разам бавілі час людзі рознага ўзросту, ад малечы да бацькоў. Па-другое, заняткі нагавалі ідэльную сустручку сваёй. За кошт чаго? Перад пачаткам Марыя Васільеўна заводзіла гутарку на любую тэму з жыцця, якая ўзнікала сама па сабе: праблема школьнага або сямейнага. Нарядка хлопчыкі і дзяткічкі з малодшай групы атрымлівалі гасцінец — традыцыйнае тэксціла дзяткі. Калі дзятка ці тата Марыі Васільеўны прыходзілі адзюку, прыносілі “зайчыку хлеба”. Раз зайчык з лесу ў го-

Вера СТАСЕНКА, старшы навуковы супрацоўнік Слаўгарадскага раённага гісторыка-краязнаўчага музея

Рунь пра сейбіта расказа

САКРЭТЫ ВИХАВАННЯ

Вялікую ўвагу ў на-роднай педагогіцы надаюць гульням. Праз іх з маленства вучацца добра-му — суступаць, паважаш, спачуваць. І менавіта з гульні пачынаецца шлях уз-

добра сябе паводзіць — спяваць сама сабе”, — прыгадвае выпускніца калектыву Ірына Хамутова.

ЗАЛАЦІНКІ РЭПЕРТУАРУ

Яшчэ адно залатое правіла Марыі Снітко — не даваць дзятцы і падлеткам матэрыял, які не падбаецца ім. Педагог спатку спявала, тлумачыла тэкст песні і расказвала пра мясцовасць, адкуль яна паходзіць, а потым усё разам вырашалі, браць ці не браць твор у рэпертуар. Нікога не прымушвалі хутка завуваць тэксты, бо яны павінны прайсці праз свядомасць дзяткі. Кожная мелодыя мушці паступова запануе ўнутры свет выхаванца. Напрыклад, Марыя Васільеўна казала: “Дзяткі, сёння мы з вамі будзем развучваць тую калыханку, якую мне мая матуля спявала. Я буду спяваць, а вы дапамагайце”. І пачынала, а малеча паступова падцягвалася.

Дзіцячым паводзе ўзросту дзяткі на групы. У самых маленькіх — “Зярнятках” — рэпертуар быў пераважна гульніва. Праз хуткамоўкі, лічылікі і забаўлянікі трывалілі ўспомні. “Парасткі”, дзяткі сардэжна былі гатовы прысці, знаёміліся з абрадамі. А старэйшыя — “Журавінікі” — мелі сама шырокі рэпертуар з найдальшых, што назалася народ. Увогуле выхаванцы калектыву аднолькава добра спяваюць, танцуюць, апавядаюць і граюць на народных інструментах. І гэта лагічна: на высковым сва-

це ўсе заданыя элементы былі неад’емнымі ад аднаго. Шкава, што Марыя Васільеўна нікога не абірае адмыслова, а ўводзіла ў калектыв усе ахвотных. З першых заняткаў дзяткі стывалі ва ўнісон, потым пачалі падходзіць да больш складаных спеваў. Так паступова вылучаліся запявалы, салісты, падгаласнікі.

Марыя Снітко знайшла аметны падыход да складання рэпертуару. Раз калектыв знаходзіў у сталіцы, было б не зусім правільна абраць спявачку аднаго раёна. Таму педагог вырашала вывучаць з дзяткі творчасць усіх раёнаў. Вядома, не абмінула без фальклорных залічак з не малой радзімы.

ПЕДАГОГ ЖЫВЕ У ВУЧНЯХ

Справу Марыі Снітко ў першы раз “Ветразь” два гады таму прапісаў яшчэ адзін фальклорны гурт — “Скарбніца традыцый”, якім кіруе вучылішча “Мілавіца” Ірына Хамутова. Яе палепна развучваюць абрадавы і пазаабрадавыя песні, побытавыя танцы, народную прозу, уздольчыныя ў рэканструкцыі народных абрадаў і свят. І ў гэтай справе малодзю педагога, вядома, дапамагалі мураці, перанятая ад старэйшай калыханкі. Ставіцца да ўсіх з душой, імкнучы зразумець навучэнцаў, выхоўваюць у адпаведнасці з традыцыямі — гэтыя прыняцці Марыі Васільеўны атрымалі ў спадчыну Ірына. А далучылася да традыцыйнай культуры яна ў пяць гадоў. Матуля прывяла дзятку ў “Мілавіцу” па рэкамэндацыі знаёмых, і тут маленькай мічанка ў восьмым пакаленні, якая не бачыла вёскі і амаль не чула жывой беларускай мовы, адкрыла для сябе скарбы народнага мастацтва.

Аспірант кафедры культуры ўніверсітэта культуры і мастацтваў Юрыя Барадзіна трыні ў “Мілавіцу” ўжо пасля заканчэння бакалаўрыяту. У асобе Марыі Снітко малды чалавек знайшоў аднадумца і духоўнага радку. “Яна ўмацавала разуменне, што няма нічога даражэйшага ў свеце за месца, дзе нарадзіўся. Калі казаш пра духоўнае, яна вучыла нас ні пры якіх абставінах не здавацца, вучыла перамагаць пэсімізм. Паказвала сваім прыкладам. Калі мы прыйдзем паспяваць народныя песні ці патанчыць, то не проста пераможам свае негатывныя пачуцці, але і зробім карыснае для краіны. Тым больш мы выступаем на фестывалях і конкурсах, праз якія ніхто не спачыну шырокамую коду”.

Таксама Марыя Васільеўна мэтанакіравана адводзіла час на навучанне беларускай мовы. Яна заўважала, што многія ў стаўнасці з ёй стараліся разуменьня па-беларуску. “Дзіці ведаюць не толькі “сіноўрык”, але і “папругу”. І ведаюць, за чаго існавала папруга, акрамя таго каб падтрымліваць навагіт. І важна, што такі папруга да справяднага адбылася нязмушана і натуральна. Таму і варты перамяняць самабытны вопыт Марыі Снітко.

Данііл ШЫЯКА
Фота з архіва гурта “Мілавіца”

Мерпрыемства “Нам жыць і памятаць” у Рабавіцкай базавай школе. На фота дырэктар Д.П. Далькоў з вучнямі

Загінуў за Беларусь

Салдатамі не нараджаюцца

Напрыканцы 1970-х у Рабавіцкай базавай школе адкрыўся музей баявой славы. Юныя следзпытшы пошукавала атрада вялі перапіску са сваякімі загінулага падчас вызвалення Слаўгарадскага раёна Пятра Панамарова, даглядалі пахаванні, вывучалі шлях 120-й гвардзейскай Чырвонасцяжнай дывізіі.

120-й Чырвонасцяжнай дывізіі. Герой Савецкага Саюза. Нарадзіўся ў 1924 годзе ў сале Курдзюм Саратаўскай губерні ў сям’і рабочых. У 1942 годзе быў прызваны ў войска. Ваяваў у Сталінградзе, потым — на Браншчыне. У 1943 годзе Цэнтральны фронт пераўтварыў у Беларусі, 120-я дывізія фарсіроў Пруню на поўнач ад Прапоўска (які сёння з’яўляецца Слаўгарадам). Баі ішлі на ўсходзе Рабавічы.

Імем героя названы вуліцы ў Слаўгарадзе, Мінску, Саратаве.

ГЕРОЙ

Пятру Панамарову было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. Пахаваны ён у вёсцы Рабавічы. Імем героя названы вуліцы ў Слаўгарадзе, Мінску, Саратаве.

АПОШНІ БОЙ

Фашысты хацелі спыніць наша наступленне і адкінуць атаку за Пруню. У рэзультат марыя засталася ў чалавекі, у тым ліку Пётр Панамароў. Неўзабаве Пётр застаўся адзін, расстраляў апошнім сарадам чарговы фашысцкі танк, узяўшы за аўтамат. Падчас шостай кон-

ЛЭС САЛДАТА

Пётр Панамароў — гвардыі радавы, наводчык 45-міліметровай гарматы 334-га гвардзейскага стралковага палка

Пётр Ціханавіч Панамароў

Помнік Герою Савецкага Саюза П. Ц. Панамарову і яго баявым таварышам

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63
(экскурсійнае бюро)

- **Пастаянныя экспазіцыі.**
- **Выстава "Чорна-белае кіно і каларыявы мулькі"**. Дэманструюцца работы майстроў беларускага кніжнага мастацтва. **Да 7 жніўня.**
- **Выстава работ выпускнікоў Мінскага дзяржаўнага мастацкага каледжа імя А. К. Глебава "Ступені майстэрства"**, прысвечана 75-годдзю каледжа. **Да 24 ліпеня.**
- **Выставачны праект "Залаты век беларускага іканапісу. XVII стагоддзе"**. **Да 24 ліпеня.**

кага каледжа імя А. К. Глебава "Ступені майстэрства", прысвечана 75-годдзю каледжа. **Да 24 ліпеня.**

Выставачны корпус, вул. К. Маркса, 24

- **Персанальная выстава Мікалая Ісаенка**. Да 75-годдзя мастака. Рэтрэспектыва творчай спадчыны за 50 гадоў і новыя работы. **Да 28 жніўня.**

Выставачны праект "Жаночы Род". **Да 1 кастрычніка.**

УНП 10037771

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIR"

г.л. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- **Выстава "Пакт Рэрыха – Мір праз Культуру"**. Слановая зала. **Да 30 жніўня.**
- **Выстава "Белая зборка краін свету"**. 1-шы адсек Паўночнага корпуса. **Да 25 снежня.**
- **Фотадакументальная выстава "Без тэрміну даўнасці"**, прымеркаваная да Года гістарычнай памяці і прысвечаная генацыду беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны.
- **Аглядныя і тэматычныя экскурсіі.**
- **Квэст "Таямніца двух куфраў"**. **23 ліпеня.** Пачатак у 15.30.
- **Экскурсіі з элементамі тэатрызацыі для дзяцей і дарослых.**

- **Сямейная квэст-экскурсія "Легенды і паданні Мірскага замка"** (група ад 2 да 5 чалавек).
- **Экскурсія для дзяцей "Інтрыгі Купідона"**.
- **Экскурсія "Падарожжа ў часе"** для дзяцей маладшага школьнага ўзросту.
- **Музейныя заняткі для дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту: "Святочная страва для князя па старадаўнім рэцэпце", "Асабліваці жаноцкага касцюма XVIII ст.", "Арганізацыя войска і вайсковая справа ВКЛ у XVI ст.", "Печы з каробкавай кафлі XVI–XVII стст. у палацы князёў Радзівілаў"**.

УНП 590201541

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Нярасава, 3. Тэл.: 399-09-78

- **Выставачны праект "Сальвадор Далі. Святое пасланне"** – графічная серыя вялікага мастака XX стагоддзя – яго ілюстрацыі да *Старога і Новага Запаветаў з прыватнага збору*. **Да 14 жніўня.**
- **Выстава "Марк Шагал: мастацтва бачыць свет сэрцам"**. Да 135-годдзя мастака. Дэманструюцца работы сучасных аўтараў, якія інтэрпрэтуюць, цытуюць і

пераасэнсуюць спадчыну Марка Шагала. **Да 21 жніўня.**- **Віртуальны праект "Дзіна спадчына"**. Доступны на сайце ncsm.by. **Да 31 снежня.**
- **Майстар-класы для школьнікаў: "Акваральныя замалёўкі", "Начны пейзаж", "Вясновыя фантазіі", "Што пабачылі мае вочы..."**. Для груп ад 5 чалавек па папярэднім запісе.

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47. Тэл.: 242-78-14

- **Выставачны праект "Shagal. La Bible"**. **Да 28 жніўня.**

УНП 191254344

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: +375 17 363 77 96, +375 17 358 88 78

- **Пастаянная экспазіцыя.**

УНП 10037771

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: +375 17 702 06 60, 206 60, +375 29 55 18 05 1, +375 29 19 03 1 49

Палацавы ансамбль:

- **Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальныя цырыманіі нясвіжскага двара"**. У складзе пастаяннай экспазіцыі.
- **Часовая экспазіцыя "GLORIA ARME: ваенна-гістарычная рэканструкцыя даспеваў і зброі"**. Вялікая выставачная зала.
- **Да 23 кастрычніка.**
- **Выставачны праект, прысвечаны Году гістарычнай памяці, "Ператворанія ў попел. Генацыд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны"**. **Да 15 студзеня 2023 г.** У экспазіцыйнай зале першага пусковага комплексу.
- **Выстава-атрацыён па матывах творчасці мастака і рэжысёра Алы Мацюшэўскай "Час – хуткая рака"** – да 70 гады гістарычнай памяці. Гульня-блукалка "Вандроўка ў свет анімалі" (па матывах выставы-атрацыёна). **Да 9 кастрычніка.**

Ратуша (г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3):

- **Выстава "Малюваныя дываны Язэпа Драздовіча"**.
- Пастаянныя экспазіцыі:**
- **"Гарадское самакіраванне ў Нясвіжы ў XVIII – 1-й палове XIX стст"**
- **"Нясвіж у міжваенны час. Людзі паезд"**.
- **Калекцыя гадзіннікаў XIX–XX стст. "Культура часу"**. З фондаў музея-запаведніка.
- Фестываль "Вяртанне да тэатральных вытокаў"** – творчы праект Заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь тэатра імя У. Радзівіла (Цэнтральны двор):
- **29 ліпеня**. Камедыя "Дружная сямейка". Пачатак а 21 гадзіне.
- **30 ліпеня**. Драма "Адсутныя". Пачатак а 21 гадзіне.
- Мерпрыемствы:**
- **Экскурсіі з элементамі гістарычнай гульні "Музейныя вандроўкі"**.
- **Квэсты: "Карта сімі каралеўстваў"; "Сакрэты старога захавальніка"**.
- **Сюжэтна-ролевая развівальная праграма "Школа шпіёнаў"**. Да 25 чалавек.
- **"Дзень нараджэння ў Ратушы"**. Група да 12 чалавек ад 6 да 11 гадоў.
- **"Дзень нараджэння з клаўнесай Карамелькай/лялькай Лол"**. Група ад 4 да 10 чалавек ад 4 да 12 гадоў.

Мерпрыемствы:

- **Квэсты: "Палацавыя таямніцы"; "Музычная скарбонца Нясвіжскага палаца"**.
- **Сюжэтна-ролевая развівальная праграма "Школа шпіёнаў"**. Да 25 чалавек.
- **"Дзень нараджэння ў Ратушы"**. Група да 12 чалавек ад 6 да 11 гадоў.
- **"Дзень нараджэння з клаўнесай Карамелькай/лялькай Лол"**. Група ад 4 да 10 чалавек ад 4 да 12 гадоў.

Архітэктурны помнік "Случакая брама":

- **Часовая экспазіцыя "Храмавае дойдства Нясвіжа"**. **Да 30 верасня.**

Адзел экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці (г. Нясвіж, вул. Гейскага, 1):

- **Выстава акварэлей Любоўі Абрамавай "Таймлапс"**. **Да 30 верасня.**

УНП 60020920

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА У В. РУБІЧЫ

Спарткомплекс "Рубічы", Мінскі раён.
Тэл.: +375 17 507 44 68

- **Пастаянная экспазіцыя.**

УНП 10037771

З пытаннямі размяшчэння рэкламы звяртайцеся па тэлефоне 8(017) 334 57 41.

Вяртанне да вытокаў габелена

У Магілёўскім абласным мастацкім музеі імя П.В. Масленікава 15 ліпеня адбылося ўрачыстае адкрыццё персанальнай выставы члена Беларускага Саюза мастакоў, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, уладжэнкі Магілёўшчыны Ніны Пілюзінай.

Ніна Пілюзіна з'яўляецца першай прафесійнай габеленшчыцай у Беларусі, класікам беларускага тэкстыльнага мастацтва і віртуозным майстрам мастацкага габелена, у стварэнні якога яна дасягнула выдатных поспехаў. Прыроджаны талент і высокая працавітасць ува-собіліся ў манументальна-ўрачыстых тканых палотнах. Дзевяноста чатыры творы, прадстаўлены ў экспазіцыі, выкананыя ў тэхніцы габелена, багата ды акварэлі і з'яўляюцца рэтрэспектывай вялікага і плённага жыццёвага шляху Ніны Васільеўны.

Знакаміты габелен "Зубр. Мёртвым лягчы, ня-сцёрпа жывым, што мёртвых у сэрцы нясуць" захоў-ваецца ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь. Беларусь прадстаўлена ў вобразе зубра, апале-нага агнём Вялікай вайны і Чарнобыльскай трагедыі, але не зломленага, а яшчэ больш мошнага. Роднай вёс-цы Даўтавічы, што на Месціслаўшчыне, прысвечаны габелен "Вызваленая зямля", што аллюзорнае мірнае жыццё людзей пасля Вялікай Айчыннай вайны. Салдат кідае зброю і засявае зямлю збожжам, працаўніца вяжа багаты ўраджай у снапы.

Ніна Пілюзіна ўваходзіла ў аўтарскі калектыў з васьмі чалавек, які займаўся фарміраваннем інтэ'ера сталічнага Палаца Рэспублікі. Два яе габелены "Кліч зямлі" і "Аб-уджонне" ўпрыгожылі залу ўрадавага блока. За гэтую працу мастачка ў 2005 годзе была ўдасцёна высокага звання лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Бе-ларусь. Габелены Ніны Пілюзінай неаднаразова выстаў-ляліся ў Беларусі і за мяжой: у Расіі, Украіне, Германіі, Польшчы, Бельгіі, Фінляндыі, Літве, Латвіі і Іране.

Адкрыццё выставы праходзіла ў форме душэўных зносін мастацкіх з прыхільнікамі яе таленту, сярод якіх былі наменскі старшыня Магілёўскага абласнога выка-наўчага камітэта Валерый Малашка, начальнік управ-лення культуры Магілёўскага аблвыканкама Алег Стэльмашок, старшыня Магілёўскага саюза мастакоў Андрэй Вараб'ёў і дырэктар Магілёўскага абласнога му-зея імя П.В. Масленікава Алена Баброва, якія падзяка-валі Ніне Васільеўне за талент, самаадданнае служэнне мастацтву і неацэнны ўклад, які Ніна Пілюзіна робіць у культуру роднай краіны.

Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь

аказвае фізічным і юрыдычным асобам паслугі па рэстаўрацыі і кансервацыі ікон, твораў выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Тэлефоны: **(17) 397 01 63; (25) 667 78 19**

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл.: +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- **Часовая экспазіцыя "Бог вайны"**, прымеркаваная да 80-годдзя пачатку Сталінградскага бітвы і 78-годдзя завяршэння Дня ракетных войск і артылерыі. **Да 15 жніўня.**
- **Выставачны праект "Шчаслівы перамог, свабодны мой народзе!"** да 140-годдзя Янкі Купалы і Дня Незалежнасці Рэспублікі Беларусь. Дэманструюцца ўнікальныя рарытэты са збору Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы і Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. **Да 25 ліпеня.**
- **Выставачны праект "Вызваленне Еўропы" ў**

рамках Міжнароднага праекта "Тэрыторыя Перамогі", які аб'ядноўвае 250 музеяў і ваенна-гістарычных цэнтраў Расіі і замежных краін.

- **Віртуальны музейны альбом "Як нашы дзяды вявалі!"**.
- **Інтэрактыўная праграма "Усё вышэй, вышэй і вышэй..." на пляцоўцы ля самалёта Лі-2 – аб героях вайны і лётных подзвігах, а таксама цікавыя факты з гісторыі ваенна-транспартнага самалёта Лі-2. Кожную суботу і нядзелю з мая па верасень.**
- **Майстар-класы ў "Музеі для дзяцей" – пластылінавы жывапіс і малюнак у тэхніцы гратэк (сердака – нядзелю з 10:00 да 17:00).**

УНП 100255472

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ У МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл. 8 (0222) 65 07 57, 65 88 00

- **Пастаянныя экспазіцыі.**
- **Праграма Art-lectorium "Зразумелае мастацтва"**. Правадзіцца заўсёды. Падрабязней на сайце музея (artmuseum.by) альбо па

тэлефонах: 8 (0222) 65 02 03, 65 88 00.
- **Выстава адной карціны Альгерда Малішэўскага "Медсёстры"**. **Да 31 ліпеня.**

УНП 10037771

КУЛЬТУРА

Пераможца 2006 г. пран-пры 2010 г. Пераможца 2022 г.

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА ДЛЯ ДАСТУПА (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)

Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавечная ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Дырэктар — ДУЛІВІЧ Віктар Іванавіч.

Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.

Прыёмная: (017) 334 57 41, 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Частэртны паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Паўлавіч;

адказны сакратар — Галіна МАЛІНЮСКАЯ;

рэдактар аддзела: Яўген РАПІН;

аглядальнікі рэдакцыі: Надзея БУНЦЕВІЧ, Антон РУДАК, Павел САПАУЕЎ Ілья СВЯРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, Данііл ШЫКА, Зміцер ЮРКЕВІЧ, Настасся ЮРКЕВІЧ.

Сайт: www.kimpress.by.

E-mail: kultura.bel@yandex.by.

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, частэртны паверх.

Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 21. Рэкламны аддзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаасцю імя і імя та бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання,

кім і капі выданыя пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзінуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.

Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. "Матэрыял на правах рэкламы" № 02330/106 ад 30.04.2004.

Наклад 3166. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпіска ў прук 22.07.2022 у 18:00. Замова №1616. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавештва "Беларусь Дом друку". 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ПП № 02330/106 ад 30.04.2004.